

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. marca 1877.

O b s e g: Razglas o prodaji semena svilnih črvičev. — O sljavih kravah. — Posebno dober cement za zidovje z opekami (ceglom). — Gozdne in pašne razmere na Gorenškem. (Konec.) — Odgovor na gospodarska vprašanja iz Primorskega v 12. listu „Novic“. — Angora. (Dalje.) — Štirje mali faktorji o Turškem vprašanji. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas

o prodaji semena svilnih črvičev.

Družba kmetijska Kranjska si je iz državne podpore nekoliko zdravega semena rumenih svilnih črvičev iz Goriškega naročila in ga ravno zdaj dobila. Prodajati ga zamore zavoljo omenjene državne podpore veliko cenejši kakor je nakupna cena, in sicer 1 lot po 2 gold. 80 krajc. — Učitelji pa, ki s spričalom krajnega šolskega sveta dokažejo, da podučujejo šolsko mladino v sviloreji, dobijo $\frac{1}{4}$ lota tega semena brezplačno.

Kdor ga želi, naj se nemudoma za-nj oglasi v pisarnici podpisane družbe, zadnji čas pa do 15. aprila tega leta.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske v Ljubljani 1. marcija 1877.

Živinozdravilske stvari.

O sljavih kravah.

Gospodarji večkrat tožijo, da imajo kako sljavo kravo, to je, kravo, ki nečedne reči, usnje, cunje itd. raje gloda kakor da bi jedla dobro klajo, in ki raje gnojnico liže kakor dobro vodo. Imenuje se ta bolezen zato tudi lizanje ali slajnica, po nemški „Lecksucht“, „Nagen“.

Uni teden je gosp. dr. Bleiweis zopet dobil iz Borjane na Goriškem o tej zadevi pismo, v katerem ga g. vikari pomoči prosi za kmeta, ki ima v svojem hlevu zadnja 4 leta krave, katere mu zaporedoma bolehajo. „Po navadi — pravi — vsako leto začenjajo meseca januarija bolehati s tem, da ne marajo jesti tudi najboljšega sena ne, rade bi pa glodale les, podplate, cunje itd. O tem omedlijo in nimajo mleka. Ko jih pa na spomlad na pašo žene, se počasi v kakih 2 mesecih popolnoma ozdravijo in na jesen so zopet debele.“

Ker, kakor je gori rečeno bilo, se tako bolehanje pogostoma nahaja, izročil nam je gosp. doktor odgovor na vprašanje iz Borjane z naročilom, naj ga po „Novicah“ priobčimo, da poduk o tej bolezni zvedó ob enem tudi drugi, ki so morebiti v enacih nadlogah.

Bolezen ta je lastna kravam; njej zeló enaka se nahaja tudi pri ovcah, ki rade volno smučejo raz sebe

ali družih ovac. Pri ženskah, ki bolehajo za bledico, ali pri nekaterih, ki so v drugem stanu, se nahaja tudi enaka bolehnost.

Sljá ali okus je pri tej bolezni tako spremenjen, da živina ne mara za navadno hrano, ampak hrepení po apnenih ali ilovnatih rečéh (opeki, nametu zidú), čepinjah, cunjah, starem usnji, vrvi, lesu, nastelji, blatu, gnojnici itd.

Vsa ta znamenja kažejo na to, da želodec je pokvarjen, skisan. Živina zato hujša in včasih se jej začno tudi kosti lomiti. Bolezen trpi mesece in mesece, celó leta, predno živina konec vzame.

Najraje se loti bolj slabotnih, brejih in pa takih krav, ki imajo obilo mleka. Če je med več kravami v hlevu ena taka, ki liže in gloda, začno rade tudi druge tako, a brž ko ne le zato, ker se navadijo, kar od une vidijo.

Vzroke te bolezni izvedeti, je pri ozdravljanji njenem poglavitna reč, kajti včasih že pomaga samo to, da se vzroki odstranijo.

Vzrokov pa je veliko. Zatuhli, nesnažni hlevi, nesnažno korito, kjer ostajajo ostanki krme in se skisajo, — sprideno, zablateno, kislo senó, — nerednost v pokladanji krme, — paša na močvirnih pašnikih, — če se živini preveč solí daje — to so poglavitni vzroki. Večidel napade bolezin le posamesno živino, le malokrat več krav skupaj; če pa so gori omenjene napake v hlevih ali na paši, se bolezin rada drži tacega hleva ali tacega kraja.

Da živina rada gloda ali liže opeko, namét zidovja, čepinje, gnojnico in enake stvari, ki imajo lugaste snove v sebi, v to jo naganja natora sama zato, ker lugaste reči tolažijo in krotijo kisline, ki v pokvarjenem želodcu nastajajo po gori navedenih vzrokih. S takimi lugastimi rečmi se hoče trdna natura sama ozdraviti.

Kedar krava tako shujšana, da je ni družega kot kost in koža, pogine, ne najdemo v životu njenem nikjer kake očitne bolezni, le krvi nima skor nič, in kar je ima, je vsa vodena. To pa izvira odtod, ker živina dolgo časa ni nič tečne klaje povžila.

Ali se dá ta bolezen ozdraviti?

Dá se ozdraviti brž iz začetka, če je gospodarju mogoče, odstraniti gori navedene vzroke njene. Če pa tega ne more in če je bolezin že dolgo trpela, ni nobene pomoči.

Gospodar more tedaj sam zdravnik biti taki bolni živini, če natanko preišče, kaj je v njegovem hlevu, v njegovi krmi, na njegovi paši napačnega in to ne-

mudoma odpravi, tedaj dobro krmo živini poklada in v natančnem redu, vso nesnažnost v hlevu in v posodah odstrani. Sljavo kravo pa naj kam posebej postavi od drugih krav proč ali celó kam drugam dá.

Gori imenovani kmet v Borjani ima vzroke bolezni v svojem hlevu; da je to resnica, potrjuje njegova lastna skušnja, ki kaže, da se čez zimo v hlevu zaprte sljave njegove krave zopet ozdravijo, ko pridejo spomlad na prosto dobro pašo. Če hoče tedaj on za vselej to bolezin odpraviti od svoje živine, mora svoj hlev popraviti, in kar je v hlevu napačnega, prav natanko odpraviti, sicer se ne bode odkrižal bolezni. Noben zdravnik mu drugače ne more pomagati.

Iz začetka bolezni pomaga včasih prah (štupa) encijanovih (Enzian) in kalmeževih (Kalmus) korenin, zmešan z grenko soljo (Bittersalz), 1 lot vsacih unih korenin, te soli pa 2 lota na dan. Tudi zdravila, katera krotijo presilno želodčevo kislino, kakor apnéna voda, katera se živini kake dvakrat na dan piti daje, in potašelj ali pepél ali saje ali kreda, če se na krmo potresejo, bolnim kravam dobro pomagajo.

Če pa je bolezin že hujo stopnjo dosegla, naj se krava, dokler ni preveč shujšala, zakolje, da se mesó za dom porabi, ker ni človeškemu zdravju škodljivo; al mesár takega mesá zato ne sme prodajati, ker je tarifa v mesnicah le za popolnoma zdravo živino odločena.

Če se gospodarji na tanko po tem poduku ravnaajo v različnih stopnjah bolezni, bodo jo prav zadeli; še enkrat pa ponavljamo opomin: naj preiščejo vzroke, zakaj je krava sljava postala, in jih odstranijo; če pa vzrokov ne morejo odstraniti, naj kravo proč dadó; v drugem kraju se utegne zopet bolezni znebiti.

Obrtnijske stvari.

Posebno dober cement za zidovje z opekami (ceglom).

Ta cement se naredí, če se 20 delov svižca (brodnega peska) en del živega apna in pa en del lanenega olja zmeša tako, da je ta zmes kakor redko testó. Na zraku se kakor kamen strdi in je ves pripraven tudi za podzidje.

Gozdne in pašne razmere na Gorenskem.

(Konec.)

Posnetek tega, kar je gosp. Lukman nemški govoril, je gospod dr. Ahačič slovensko povedal in dostavil, naj Gorenci nikar ne verjamejo tega, da se obrtnijska družba na njih škodo bogatí, kajti delničarji te družbe, ki imajo več milijonov gold. pri njej, že 2 leti nobenih obresti ne dobivajo od vloženega kapitala. Ker je „kumerna sprava bolja kakor mastna pravda“, zato naj dotične občine kratko pisemce podajo obrtnijski družbi, v katerem jej svojo voljo naznanijo, pogoditi se ž njo zarad pašnih in gozdnih zadev.

Za njim poprime gosp. Seitner besedo in ugovarja, da niso resnične pritožbe, ki jih je dr. Bleiweis iz pisma občin navedel. Paše ima živina dosti — pravi — vsaj se včasih še tuja živina na pašo goni, znamenja za prepovedano pašo niso nikjer preblizo koč, les za kurjavo in stavbene potrebe se nikomur po pravični razmeri ne pridržuje, vsaj se še les prodaja, — pritožba o zneskih glob in zaporov je pretirana, pa te kazni več-

del tudi še niso izvršene, — na kratko rečeno, gospod Seitner ni dal veljati nobene pritožbe. *)

Zastopniki 4 občin odgovarjajo govoru gosp. Seitnerja in trdijo, da so njih pritožbe vse upravičene ter navajajo posamesne dogodbe, ko se je to ali uno primerilo, čemur je gospod Seitner ugovarjal. Čeravno so se možje Gorenski strogo nasproti vstopili trditvam gosp. Seitnerja, so vendar brez strasti zmirom z mirno besedo trdili svoje stališče, zato je cela obravnava se prav mirno vršila na vsaki strani.

Dr. Bleiweis zdaj bere pritožno pismo občine Višelniske, ki ga je deželni odbor odstopil družbi kmetijski in v katerem se občina pritoži, da so prepovedi paš v gozdih tako postavljene kakor kegli na keglišči, tako da je nemogoče živine, ki se pase, varovati tako, da jih ne prestopi in v kazen ne pride.

Na to je odgovoril g. Seitner, da v občini Višelniski, kjer je gozda okoli 700 oralov, je samo 50 oralov prepovedanih, in da le nalašč v prepovedane kraje zapodena živina je bila nakazana, ne pa taka, ki je po naključbi noter stopila.

Dr. Poklukar pripoveduje, da se po aktih dá dokazati, kako upravičene so pritožbe prizadetih občin, kajti prostori, na katerih je paša prepovedana, se nahajajo ne samo v gozdih, temuč tudi na planinah in na krajih takih, ki so v katastru vpisani za pašnike ter da je tako zabranjenih že okoli 5000 oralov. Po takem je očitno, da se kmetovalci morejo in morajo pritožiti, da se jim pravica dobrega senožetnega sená paš krati. Prav taka je z nakazovanjem lesá. On prosi obrtnijsko družbo, naj pravedno in milostno ravna z upravičenci in jim, dokler se ne izgotovi pogodba, dovoljuje to, kar jim po pravici gré in česar potrebujejo, da morejo živeti.

Gosp. K. Lukman odgovarja dr. Poklukarju, da kataster ne more merodajen biti o tem, kaj naj je paša, kaj gozd, ampak merodajno je to, kar je dandanes. V prvi vrsti gozda stoji les, zato je izreja lesá glavna stvar, paša stoji še le v drugi vrsti in je postranska stvar. Kozé ne smejo pokončavati gozdov, zato so v gozdih že prepovedane bile pod cesarico Marijo Terezijo, pod Francozom, in morajo še dandanes prepovedane biti. Sicer naj pa upravičenci še enkrat sprejmó zagotovilo, da bode obrtnijska družba, kolikor je mogoče, skušala zadostiti njihovim zmernim zahtevam.

Gosp. Seitner pritrjuje govoru gosp. Lukmana o tem, kaj je pašnik, kaj gozd, ter dostavlja, da zemljišča, kjer je zdaj paša prepovedana, je izrek izvedenec za to spoznal.

Predsednik bar. Wurzbach: Če tudi se kataster ne pripoznava merodajen, je pa za upravičence merodajno to, da se je svét skozi stoletja rabil za pašo; tega ne bi obrtnijska družba smela prezreti.

Dr. Bleiweis: Če obrtnijska družba ostane na svojem stališču o tem, kaj naj je pašnik, kaj gozd, zdi se mi nemogoča zaželená sprava, kajti v planinah živí ljudstvo od živinoreje, živinoreja pa je nemogoča, ako živina nima paš; če krme nima, nima mleka; če mleka ni, čemu sirarske združbe in podpora ministerstva?

Gosp. K. Lukman: Kar je planina, naj planina ostane, al kar je gozd bil, mora zopet gozd postati po izreji lesá.

*) V „Laibacherici“ se je bralo, za kaj se pritožno pismo, ki se je v seji bralo, ni poprej „ad informationem“ dalo obrtnijski družbi. Na to moramo odgovoriti, da je ono pismo pisarnici družbe kmetijske došlo še le v nedeljo pred sejo.